

І. В. Арістова, д.ю.н., професор, Сумський національний аграрний університет

Запропоновано комплексний підхід до формування організаційно-правових засад впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, як напряму інноваційної діяльності, в аграрний сектор в умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Одним із актуальних напрямів інноваційного розвитку економіки України постає інноваційна діяльність в аграрному секторі, яка, передусім, має бути націлена на забезпечення продовольчої безпеки, критичний стан якої законодавчо віднесений до основних загроз національним інтересам і національній безпеці України в економічній сфері. Реалії сьогодення свідчать, з одного боку, про існування певних зрушень у напряму забезпечення активізації інноваційної діяльності в аграрному секторі, а з іншого – про низьку ефективність використання фінансових, матеріальних, кадрових ресурсів, спрямованих, наприклад, на впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) в аграрний сектор економіки, зокрема, в сільське господарство; про нерівномірність забезпечення можливості доступу населення сільської місцевості до послуг, що надаються за допомогою ІКТ. Слід визнати, що Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [1] закріплено прискорене впровадження ІКТ в аграрний сектор економіки та передбачено надання широкій номенклатурі електронних послуг населенню сільської місцевості. Безумовно, виконання цього важливого завдання потребує, серед іншого, розробки належного організаційно-правового забезпечення та, вочевидь, зумовлює актуальність цієї роботи.

Мета статті полягає у виробленні концептуального підходу до формування організаційно-правових засад використання ІКТ, як напряму інноваційної діяльності, в аграрному секторі в умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Визначаючи існування наукових пошуків фахівців в галузі аграрного та земельного права щодо створення правового підґрунтя задля активізації інноваційної діяльності в аграрному секторі України, водночас, у вітчизняній юридичній науці не отримали належного наукового аналізу адміністративно-правові аспекти використання ІКТ, як основної ознаки формування та розвитку інформаційного суспільства в Україні, у різноманітній сфері суспільного життя, у тому числі і в аграрний сектор. Поза уваги залишаються комплексні напрацювання щодо вирішення проблеми впровадження ІКТ в аграрний сектор, зважаючи на її організаційно-правовий аспект, у тому числі відсутня належна інтеграція наукових знань із конституційного, адміністративного, інформаційного, аграрного, земельного права, загальної теорії

управління, теорії держави і права, економіки, філософії. Усвідомлення існуючої ситуації зумовило проведення комплексного дослідження із зазначеної проблематики, конструктивно використовуючи при цьому наукові праці провідних вчених (В.Б.Авер'янова, О.А. Баранова, І.Л. Бачило, К.І. Белякова, Ю.П. Битяка, В.М.Єрмоленка, Т.О. Коломoeць, Б.А. Кормича, В.І.Курила, А.І. Марущака, В.І.Семчика, О.П. Світличного, О.Ф. Скакун, С.Г.Стеценка, В.С. Цимбалюка, В.З.Янчука та ін.) та відповідні методи й прийоми наукового пізнання (діалектичний, системний аналіз, порівняльно-правовий, історично-правовий, формально-юридичний та ін.).

Історично-правовий аналіз становлення інформаційного суспільства в Україні дозволив з'ясувати, що вітчизняний ринок ІКТ перебуває у стані активного становлення та за певних умов може стати фундаментом розвитку цього суспільства. У роботі вважається, що впровадження ІКТ має відбуватися комплексно, з урахуванням технічного та соціального аспектів, а також розглядатися як невід'ємна складова науково-технічного та інноваційного розвитку. До речі, аналіз ст. 4 Закону України «Про інноваційну діяльність» [2] дозволяє стверджувати, що серед стратегічних напрямів інноваційної діяльності на 2011-2021 роки визначено технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу. Очевидно, що вирішення питання впровадження ІКТ в аграрний сектор України цілком сприяє реалізації цього пріоритетного напряму інноваційної діяльності. Видання Наказу Міністерства аграрної політики України (на сьогодні – це Міністерство аграрної політики та продовольства України) «Про забезпечення активізації інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки та регіонах України» від 15 червня 2004 року № 227 [3] свідчить про розуміння Міністерством необхідності вживання спільних зусиль з іншими органами виконавчої влади щодо реалізації державної політики в науково-технічній та виробничій сфері аграрного сектору економіки України з метою здійснення його прискореного переходу до інноваційної моделі розвитку. Разом з тим, аналіз положень Державної програми розвитку українського села на період до 2015 року [4] дозволяє переконатися у тому, що держава усвідомлює необхідність гарантування соціального забезпечення населення сільських територій, зокрема, забезпечення сільського населення загальнодоступними та якісними телекомунікаційними послугами

ми. Таким чином, *є усі підстави вважати конструктивним підхід щодо визначення ролі ІКТ в умовах розбудови інформаційного суспільства в Україні як інструменту глобального перерозподілу ідей, капіталу, праці та ін., а не лише як технічної інфраструктури.*

Передусім, вважаємо за необхідне зазначити, що впровадження ІКТ в аграрний сектор України досліджується як з позиції реалізації державної політики науково-технічного розвитку та інновацій, так і з позиції реалізації державної аграрної політики. Крім того, реалізація державної політики розглядається у контексті державного управління. Таким чином, наші подальші дослідження будуть спиратися на методологію державного управління, нову парадигму адміністративного права та теоретичні напрацювання в галузі інформаційного права як правового фундаменту інформаційного суспільства, в якому пріоритетного значення набуває вирішення проблем впровадження ІКТ в будь-яку сферу суспільного життя, у тому числі у організаційно-правовому аспекті.

Поділяючи точку зору В.Б. Авер'янова щодо значення системного підходу для юридичних досліджень державного управління, а саме, що значення його полягає не у можливості удосконалити дослідження певної системи, а у «системному розгляді деяких сукупностей елементів і зв'язків між ними, які дослідник відповідно до своїх завдань визначає саме як системи» [5, с. 13], у роботі запропоновано наступне. Для визначення концептуальних засад впровадження ІКТ в аграрний сектор України слід проаналізувати державне управління в аграрному секторі як системне утворення, невід'ємними складовими якого постають: суб'єкти управління (передусім, Міністерство аграрної політики та продовольства України), об'єкт управління (аграрний сектор України), зв'язки між суб'єктами та об'єктом державного управління. У роботі відстоюється позиція, що удосконалення зазначеної системи потребує комплексного удосконалення її складових, а також використання моделі конструктивної взаємодії [6, с. 96]. Зазначена модель дозволяє підвищити якість взаємозв'язків між суб'єктами та об'єктом управління, які гарантують якість та своєчасність обміну інформації між ними. На нашу думку, впровадження ІКТ в аграрний сектор – це один із найголовніших факторів, що визначає рівень та якість третього елементу системи державного управління в аграрному секторі і, таким чином, впливає на всю систему управління, що досліджується.

Водночас, у роботі пропонується підхід, відповідно до якого ІКТ мають «вбудовуватися» в діяльність суб'єктів державного управління, а також використовуватися для удосконалення діяльності усіх складових об'єкта управління – аграрного сектору (забезпечувальної, сільськогосподарської та переробної діяльності). Аналіз завдань, функцій та повноважень Міністерства аг-

рарної політики та продовольства України (далі – Мінагрополітики України) [7] дозволив дійти висновку, що цей орган уповноважений надавати пропозиції щодо формування державної політики науково-технічного розвитку та інновацій, а також, забезпечуючи її реалізацію, поставати органом державного управління у сфері науково-технічного розвитку та інновацій, взаємодіючи як з відповідними службами та агенціями (що підпадають під його управлінський вплив в аграрному секторі), так із іншими органами державного управління у сфері науково-технічного розвитку та інновацій. До того ж, Мінагрополітики України постає провідним суб'єктом державного управління в аграрному секторі України. Отримані результати зумовили внесення пропозиції щодо розгляду Міністерства як головного суб'єкта реалізації державної політики науково-технічного розвитку та інновацій в аграрному секторі України.

Доведено справедливості висунутої гіпотези, що суб'єктами впровадження ІКТ в аграрний сектор постають суб'єкти державного управління в аграрному секторі, з огляду на їх адміністративно-правові повноваження, завдання та функції. До переліку цих суб'єктів входять: 1) центральні органи виконавчої влади – Мінагрополітики України, Державне агентство земельних ресурсів України, Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України, Державна інспекція сільського господарства України та ін.; 2) головні управління агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій; 3) управління агропромислового розвитку районних державних адміністрацій та ін. Для формування цілісної системи суб'єктів впровадження ІКТ в аграрний сектор України було використано модель конструктивної взаємодії [6, с. 96].

З метою конструктивного впровадження ІКТ в аграрний сектор України відповідними суб'єктами, вважалось за потрібне дослідити різноманітні класифікації аграрного сектору. Відповідно до першої класифікації, запропонованої В.І. Курило [8, с. 64], аграрний сектор розуміється як єдність трьох елементів: 1) сільське господарство; 2) обслуговуючі галузі; 3) переробні галузі. Разом з тим, корисною для подальших досліджень виявилася класифікація за організаційно-структурним та функціональним аспектом, що дозволило аналізувати аграрний сектор як єдність формально визначених структур та людського фактору – суб'єктивної діяльності людей, їх поведінки, взаємовідносин між собою. На нашу думку, суб'єкти впровадження ІКТ в аграрний сектор мають обов'язково враховувати зазначені вище особливості аграрного сектору України.

Задля відображення стану правового регулювання сучасних процесів впровадження ІКТ в аграрний сектор у роботі проаналізовано відповідні нормативно-правові акти адміністративного, інформаційного, аграрного та земельного зако-

нодавства України (наприклад, Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року», Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, План заходів розвитку інформаційного суспільства в агропромисловому комплексі України на 2007-2015 роки; Закон України «Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України», Державна цільова програма розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки, Концепція розвитку національної інноваційної системи, Концепція адміністративної реформи в Україні, Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», Концепція розвитку електронного урядування в Україні та ін.). Дослідження відповідних положень зазначених вище нормативно-правових актів України дозволило усвідомити, що на сьогодні існує певна нормативно-правова база, яка може поставати правовим підґрунтям для реалізації запропонованих у роботі концептуальних положень впровадження ІКТ в аграрний сектор України. Водночас, виникає нагальна потреба у систематизації існуючих нормативно-правових актів, які постають складовими різноманітних галузевих законодавств (передусім, адміністративно-правового, аграрного, земельного, інформаційного). Доцільність такого кроку обумовлюється тим, що в умовах розбудови інформаційного суспільства в Україні динамічно виникають нові суспільні відносини, деякі змінюються або припиняються, а це, у свою чергу, вимагає їх належного та своєчасного правового регулювання, врахування взаємодії та взаємовпливу різних галузей права та законодавства України.

Вважаємо за можливе акцентувати увагу на необхідності передусім здійснення інкорпорації нормативно-правових актів, які тією чи іншою мірою регулюють суспільні відносини, що виникають з приводу розбудови інформаційного суспільства, впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій, удосконалення державного управління в аграрному секторі України, підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та діяльності переробної та харчової галузі, використання державного земельного кадастру, реалізації прав громадян, що мешкають на сільській території, на отримання інформаційних та комунікаційних послуг тощо. Слід зазначити, що систематизація (у формі інкорпорації) за наведеними вище критеріями дозволить спростити процес правозастосування відповідними суб'єктами державного управління в аграрному секторі.

У роботі також відстоюється позиція, що впровадження ІКТ в аграрний сектор України має здійснюватися за допомогою відповідного організаційно-правового механізму, концептуальне бачення якого базується на конструктивному використанні положень щодо національної інноваційної системи [9]. Нагадаємо, що національна інноваційна система – це сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій і визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу [9].

Вважаємо, що структура національної інноваційної системи, а саме: підсистема державного регулювання; підсистема освіти; підсистема генерації знань; підсистема інноваційної інфраструктури; підсистема інформаційних мереж науково-технічної інформації, експертно-консалтингових та інжинірингових фірм, інституційних державних та приватних інвесторів; підсистема виробництва – може бути корисною під час формування моделі організаційно-правового механізму впровадження ІКТ в аграрний сектор України. До того ж, варто підкреслити, що організаційно-правовий механізм впровадження ІКТ в аграрний сектор України доцільно розглядати як невід'ємну складову програмно-цільового механізму реалізації пріоритетних завдань в інноваційній сфері. До речі, останній механізм розглядається у Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки [10] у контексті необхідності реалізації системного підходу в управлінні інноваційним розвитком, інформатизацією суспільством.

Таким чином, концептуальний підхід до формування організаційно-правових засад використання ІКТ, як напряму інноваційної діяльності, в аграрному секторі в умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні виходить із необхідності комплексного забезпечення реалізації державної політики науково-технічного розвитку та інновацій у аграрному секторі України; удосконалення системи державного управління аграрним сектором України, передусім, у адміністративно-правовому та організаційному аспектах; забезпечення прав громадян України, що мешкають у сільській місцевості, на отримання інформаційних та комунікаційних послуг. Усвідомлюючи необхідність подальшої реалізації запропонованого та обґрунтованого підходу, вважаємо за доцільне акцентувати увагу на існуванні певних наукових досліджень (в рамках наукової школи автора), які найближчим часом знайдуть своє висвітлення на сторінках юридичних видань після свого логічного завершення.

Список використаної літератури:

1. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9 січня 2007 року // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.

2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002р. – № 36. – Ст. 266.
3. Про забезпечення активізації інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки та регіонах України: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 15 червня 2004 року № 227 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=184737
4. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 // Офіційний вісник України. – 2007 р. – № 73. – Ст. 2715.
5. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. Б. Авер'янова. – Київ: Факт, 2003. – 384 с.
6. Ярмач О.М. Адміністративно-правові засади взаємодії органів державної влади України у правоохоронній сфері: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07 / Ярмач Олександр Михайлович. – К., 2009. – 238 арк.
7. Про Міністерство аграрної політики та продовольства України: Указ Президента України від 23 квітня 2011 року № 500 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/uid=1196.1456.2&nobreak=1>
8. Курило В.І. Адміністративні правовідносини у сільському господарстві України: дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Курило Володимир Іванович. – К., 2007. – 418 арк.
9. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 року № 680 // Офіційний вісник України. – 2009 р. – № 47. – Ст. 1593.
10. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів: Проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47920&cat_id=46017

Предложен комплексный подход к формированию организационно-правовых основ внедрения информационно-коммуникационных технологий, как направления инновационной деятельности, в аграрный сектор в условиях развития информационного общества в Украине.

The complex approach to building the organizational and legal bases of introduction the information and communication technologies, as the direction of innovation, in the agricultural sector in terms of information society development in Ukraine has been proposed.

Рецензент: д.е.н., професор Соколов М.О.
Дата надходження до редакції: 18.07.2012 р.

УДК: 330.322

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

О. Є. Руденко, здобувач, Сумський національний аграрний університет

Автором проаналізовано динаміку прямих іноземних інвестицій в Україну за останні півроку. У статті наведено класифікацію іноземних інвестицій, притаманних для економіки України, проведено порівняльний аналіз прямих і портфельних іноземних інвестицій, досліджено роль та значення залучення іноземних інвестицій в економіку країни.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про значну роль іноземних інвестицій в здійсненні економічного та соціального розвитку галузей виробництва, реконструкції та модернізації виробництва, розвитку інноваційної активності. У зв'язку з цим, актуальною стає проблема дослідження особливостей залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Актуальність цього питання зумовлена також певною зміною тенденцій в інвестиційному секторі країни: мотивації до інвестування, нагромадження ресурсів практично усіма основними групами інвесторів, можливістю вкладення капіталу в різні об'єкти інвестування тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Широке коло питань, пов'язаних з дослідженнями в галузі розвитку інвестиційної діяльності та залучення іноземних інвестицій, знайшли відображення в роботах вітчизняних і закордонних уче-

них-економістів, зокрема: О. Барановського, І.Бланка, М. Дем'яненка, І. Дахна, Г. Грицюка, В. Гейця, І. Іваньонківа, Т.Майорової, В.Новака, А. Пересади, С. Реверчука, А. Чупіса та інших. Однак деякі теоретичні та практичні аспекти залучення іноземних інвестицій в національну економіку розроблені недостатньо повно та потребують уточнення і подальшого розвитку в сучасних умовах.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є визначення ролі та значення залучення іноземних інвестицій в економіку країни, проведення порівняльного аналізу прямих і портфельних іноземних інвестицій, оцінки їх переваг та недоліків у процесі залучення іноземних інвестицій.

Викладення основного матеріалу дослідження. Іноземні інвестиції для економіки країни мають важливе значення, оскільки вони є джерелом капіталовкладень, причому у формі сучасних засобів сприяють поширенню інновацій, збіль-